

**Verneområdestyret
Setesdal Vesthei,
Ryfylkeheiane og
Frafjordheiane**

Møteinnkalling

Utvalg: Verneområdestyret for SVR
Møtested: Kristiansand, Clarion Hotel Ernst
Dato: 23.01.2020
Tidspunkt: 14:00

Eventuelt forfall må meldes snarest på tlf. 95207083. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Romjulstemning i SVR (foto: Guro Sødergren)

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold
ST 1/20	Godkjenning av innkalling og saksliste
ST 2/20	Val av en representant til å skrive under møteprotokollen saman med styreleiar
ST 3/20	Konstituering av verneområdestyre for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiene 2020-2023
ST 4/20	Møteplan for verneområdestyre for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane 2020
ST 5/20	Heiplanen - innspel til handlingsprogrammet 2020 - 2024
ST 6/20	Eventuelt

ST 1/20 Godkjenning av innkalling og saksliste

ST 2/20 Val av en representant til å skrive under møteprotokollen saman med styreleiar

**Verneområdestyret
Setesdal Vesthei,
Ryfylkeheiane og
Frafjordheiane**

Postadresse
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Besøksadresse
Kommunehuset, 4440 Tonstad

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 38 17 62 03
fmavgso@fylkesmannen.no
www.svr.no

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2020/727-0

Saksbehandler: Guro Sødergren

Dato: 16.01.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for SVR	3/20	23.01.2020

Konstituering av verneområdestyre for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane 2020-2023

Forvalters innstilling

Forvaltar har ikkje innstilling i denne saka. Styret vel sjølv leiar og nestleiar og kan i samsvar med vedtektene oppnemnde eit arbeidsutval (AU)

Saksopplysninger

Verneområdestyret må velje leiar og nestleiar. Dette går fram av punkt 4 i styrevedtektene: «*Verneområdestyret velger selv sin leder og nestleder.*»

I tillegg kan verneområdestyret velje eit arbeidsutval. Dette går fram av punkt 5 i styrevedtektene:

«*Styret kan nedsette et arbeidsutvalg bestående av personer fra styret.*»

Om det blir oppnemnt eit AU har verneområdestyret i ST 6 /2012 delegert desse sakane til eit AU.

Vurdering

I den førre styreperioden vart det oppnemnt eit arbeidsutval på fem personar. Desse hadde gjerne 10 møte i året for å ta enklare saker som hasta og der rammene for vedtaka var klare i forskrifter, forvaltingsplan eller vedtekne retningslinjer.

Møta vart oftast gjennomførde som skype-møte, men også i form av tilbakemelding per e-post dersom ein berre hadde ei eller to saker på sakskartet og ein meinte sakene var

lite kontroversielle. Ei eller to gonger i året møttest også AU dersom det var mange saker på saklista, for å førebu møta i verneområdestyret eller for å fylgje opp framdrifta i arbeidet i sekretariatet.

Sekretariatet meiner at erfaringane med å ha eit AU er svært gode og ein viktig føresetnad for å kunne arbeide så effektivt som muleg og sikre tett dialog mellom styret og sekretariatet. Sekretariatet vil difor foreslå at det også for denne perioden vert vald eit arbeidsutval på fem personar der leiar og nestleiar er sjølvskrivne medlemmer.

**Verneområdestyret
Setesdal Vesthei,
Ryfylkeheiane og
Frafjordheiane**

Postadresse
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Besøksadresse
Kommunehuset, 4440 Tonstad

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 38 17 62 03
fmavgso@fylkesmannen.no
www.svr.no

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2020/723-0

Saksbehandler: Guro Sødergren

Dato: 16.01.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for SVR	4/20	23.01.2020

Møteplan for verneområdestyre for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane 2020

Forvalters innstilling

Verneområdestyret vedtar møteplanen. Forslag til datoer er godkjent og diskutert i plenum. Styremedlem må melde avbud om den aktuelle dato ikke skulle passe.

Saksopplysninger

Jf. Vedtekter for verneområdestyret for SVR kapittel 7.

Kommuneloven kapittel 6 om saksbehandlingen i folkevalgte organer kommer til anvendelse så langt de passer, med de tilpasninger som er fastsatt i denne vedtekten. Kommuneloven § 40 gjelder tilsvarende.

Styret bør tre sammen minst fire ganger hvert år og ellers når lederen bestemmer. Lederen plikter å kalle inn dersom minst en tredel av medlemmene ønsker det.

Varsel om innkalling til møte i verneområdestyret skal skje med 2 ukers varsel.

Endelig innkalling med saksdokumentene sendes 1 uke før møtet.

Det blir lagt opp til to møter i halvåret.

Dato	Tid og sted	Hva skjer	Annet
19.mars	Kl.11.00 Gjesdal	Ordinært styremøte	
9-11.juni	Kl.11.00 Sirdal	Kombineres med befarings i SVR	
17. september	Kl.11.00 Bygland	Ordinært styremøte	
26.november	Kl.11.00 Åseral	Ordinært styremøte	

--	--	--	--

Verneområdestyret
Setesdal Vesthei,
Ryfylkeheiane og
Frafjordheiane

Postadresse
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Besøksadresse
Setesdalsmuseet Rysstad,
Setesdalsvegen 3273, 4748 Rysstad

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47
fmavjth@fylkesmannen.no
www.svr.no

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2019/8031-0

Saksbehandler: Jørn Trygve Haug

Dato: 26.09.2019

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
AU i verneområdestyret for SVR	39/19	04.10.2019
Verneområdestyret for SVR	5/20	23.01.2020

Heiplanen - innspel til handlingsprogrammet 2020 - 2024

Vedlegg

- 1 Høringsbrev
- 6 Forslag til handlingsprogram 2020-2024, Heiplanen
- 6 Status og vurderingar handlingsprogrammet 2015 2018 Heiplanen
- 6 Fylkesutvalgsak Forslag til revidert handlingsprogram 2020-2024
- 6 Fylkesutvalg - Saksprotokoll

Saksprotokoll i AU i verneområdestyret for SVR - 04.10.2019

Handsaming i møte:

Arbeidsutvalet meiner saka burde vore handsama i verneområdestyret. Den korte uttalefristen gjer dette vanskeleg.

Arbeidsutvalet tar atterhald om at verneområdestyret kjem med supplerande innspel etter møte i verneområdestyret 13. desember.

I forslag til tiltak i handlingsprogrammet er det enkelte stader nytta Setesdalsheiane som geografisk avgrensing på tiltak.

Arbeidsutvalet meiner det må famne heile heiplanområdet.

Samrøystes vedteken som innstilling men med tillegg som nemnd ovanfor

Vedtak i arbeidsutvalet

Arbeidsutvalet meiner saka burde vore handsama i verneområdestyret. Den korte uttalefristen gjer dette vanskeleg.

Arbeidsutvalet tar atterhald om at verneområdestyret kjem med supplerande innspel etter møte i verneområdestyret 13. desember.

Arbeidsutvalet har følgjande innspel til handlingsprogrammet for Heiplanen 2020 – 2024:

- For å sikre ei god og kontinuerleg oppfølging av Heiplanen bør fylkeskommunen vurdere om det skal øyremerkast ein stillingsressurs til dette.
- Arbeidsutvalet er kritisk til etablering av eit nytt segment av turistløyper i verneområda kalla *historiske vandruter*. Slike ruter vil i mange høve stri mot føringar om styring og kanalisering av ferdsel slik det er lagt opp til i forvaltningsplan og besøksstrategi for SVR. Fleire av desse går på tvers av heia gjennom sårbare villreinområde. Om slike skal etablerast må det avgrensast til eksisterande merka turistløyper som allereie er lokalisert i dei gamle ferdselsårene og i område som toler meir ferdsel og aktivitet. Det må også vera eit krav at slik etablering vert ein del av kommunane sine sti- og løypeplanar.
- Verneområdestyret ønskjer ei rolle i planlegging og gjennomføring av dei årlege Heiplansamlingene. Det bør settast i saman ei breiare programkomite der også politisk side er representert.
- Arbeidsutvalet stiller spørsmål om behovet for ein felles kunnskapsportal om heia. Ein slik portal er ressurskrevjande og dei fleste er godt kjend med kor ein hentar ut aktuell informasjon. I staden bør ressursane nyttast til å blåse liv i eksisterande nettside for Heiplanen (www.heiplanen.no)
- Fylkeskommunane i samråd med kommunane avgjer behovet for revidering av Heiplanen. Arbeidsutvalet si vurdering er at det ikkje er behov for dette i komande fire-års periode og syner til vurderingar i saka.
- Prøveprosjekt *adaptiv løypeforvaltning av skiløyper* er nå i sin heilskap teken inn i verdiskapingsprosjektet der SVR er prosjekteigar. Dette bør kome fram i handlingsprogrammet.
- Rapporten frå det siste GPS-merkeprosjektet ligg nå føre. Tilrådinga i rapporten bør forankrast i handlingsprogrammet. SVR er allereie involvert i oppfølging av nokre av desse. Dette gjeld flytting av Øyuvsbu turisthytte med tilhøyrande løypenett, nedlegging av Storsteinen turisthytte og omlegging av løypenettet kring Blåsjø, avgrensing av ferdsel på veg til Store Urevatn.
- I forslag til tiltak i handlingsprogrammet er det enkelte stader nytta *Setesdalsheiane* som geografisk avgrensing. Dette må endrast slik at det famnar heile heiplanområdet.

Forvaltars innstilling

Arbeidsutvalet har følgjande innspel til handlingsprogrammet for Heiplanen 2020 – 2024:

- For å sikre ei god og kontinuerleg oppfølging av Heiplanen bør fylkeskommunen vurdere om det skal øyremerkast ein stillingsressurs til dette.
- Arbeidsutvalet er kritisk til etablering av eit nytt segment av turistløyper i verneområda kalla *historiske vandruter*. Slike ruter vil i mange høve stri mot føringar om styring og kanalisering av ferdsel slik det er lagt opp til i forvaltningsplan og besøksstrategi for SVR. Fleire av desse går på tvers av heia gjennom sårbare villreinområde. Om slike skal etablerast må det avgrensast til eksisterande merka turistløyper som allereie er lokalisert i dei gamle ferdselsårene og i område som toler meir ferdsel og aktivitet. Det

må også vera eit krav at slik etablering vert ein del av kommunane sine sti- og løypeplanar.

- Verneområdestyret ønskjer ei rolle i planlegging og gjennomføring av dei årlege Heiplansamlingene. Det bør settast i saman ei breiare programkomite der også politisk side er representert.
- Arbeidsutvalet stiller spørsmål om behovet for ein felles kunnskapsportal om heia. Ein slik portal er ressurskrevjande og dei fleste er godt kjend med kor ein hentar ut aktuell informasjon. I staden bør ressursane nyttast til å blåse liv i eksisterande nettside for Heiplanen (www.heiplanen.no)
- Fylkeskommunane i samråd med kommunane avgjer behovet for revidering av Heiplanen. Arbeidsutvalet si vurdering er at det ikkje er behov for dette i komande fire-års periode og syner til vurderingar i saka.
- Prøveprosjekt *adaptiv løypeforvaltning av skiløyper* er nå i sin heilskap teken inn i verdiskapingsprosjektet der SVR er prosjekteigar. Dette bør kome fram i handlingsprogrammet.
- Rapporten frå det siste GPS-merkeprosjektet ligg nå føre. Tilrådinga i rapporten bør forankrast i handlingsprogrammet. SVR er allereie involvert i oppfølging av nokre av desse. Dette gjeld flytting av Øyuvsbu turisthytte med tilhøyrande løypenett, nedlegging av Storsteinen turisthytte og omlegging av løypenettet kring Blåsjø, avgrensing av ferdsel på veg til Store Urevatn.

Forvalters innstilling

Arbeidsutvalet har følgjande innspel til handlingsprogrammet for Heiplanen 2020 – 2024:

- For å sikre ei god og kontinuerleg oppfølging av Heiplanen bør fylkeskommunen vurdere om det skal øyremerkast ein stillingsressurs til dette.
- Arbeidsutvalet er kritisk til etablering av eit nytt segment av turistløyper i verneområda kalla *historiske vandreruter*. Slike ruter vil i mange høve stri mot føringar om styring og kanalisering av ferdsel slik det er lagt opp til i forvaltningsplan og besøksstrategi for SVR. Fleire av desse går på tvers av heia gjennom sårbare villreinområde. Om slike skal etablerast må det avgrensast til eksisterande merka turistløyper som allereie er lokalisert i dei gamle ferdselsårene og i område som toler meir ferdsel og aktivitet. Det må også vera eit krav at slik etablering vert ein del av kommunane sine sti- og løypeplanar.
- Verneområdestyret ønskjer ei rolle i planlegging og gjennomføring av dei årlege Heiplansamlingene. Det bør settast i saman ei breiare programkomite der også politisk side er representert.
- Arbeidsutvalet stiller spørsmål om behovet for ein felles kunnskapsportal om heia. Ein slik portal er ressurskrevjande og dei fleste er godt kjend med kor ein hentar ut aktuell informasjon. I staden bør ressursane nyttast til å blåse liv i eksisterande nettside for Heiplanen (www.heiplanen.no)
- Fylkeskommunane i samråd med kommunane avgjer behovet for revidering av Heiplanen. Arbeidsutvalet si vurdering er at det ikkje er behov for dette i komande fire-års periode og syner til vurderingar i saka.

- Prøveprosjekt *adaptiv løypeforvaltning av skiløyper* er nå i sin heilskap teken inn i verdiskapingsprosjektet der SVR er prosjekteigar. Dette bør kome fram i handlingsprogrammet.
- Rapporten frå det siste GPS-merkeprosjektet ligg nå føre. Tilrådinga i rapporten bør forankrast i handlingsprogrammet. SVR er allereie involvert i oppfølging av nokre av desse. Dette gjeld flytting av Øyuvsbu turisthytte med tilhøyrande løypenett, nedlegging av Storsteinen turisthytte og omlegging av løypenettet kring Blåsjø, avgrensing av ferdsel på veg til Store Urevatn.

Saksopplysninger

Vest-Agder fylkeskommune har sendt ut forslag til handlingsprogram for Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei (Heiplanen) på høyring. Høyringsfrist er 15.10.2019. Av høyringsbrevet går det fram at dei særskilt ønskjer innspel om:

- Tiltaka under satsingsområda inkl. økonomi, framdrift og samarbeid
- Nye tiltak og prosjekt som følgjer opp intensjonane i Heiplanen
- Pågåande prosjekt i regi av andre slik at ein sikrar god samhandling

Det er fire satsingsområde i Heiplanen. Det vert streka under at desse er forankra i Heiplanen og ikkje kan endrast no. Dette er:

1. Heilskapleg arealforvaltning
2. Kommunal planoppfølging
3. Bygde- og næringsutvikling
4. Kunnskapsbasert planlegging og prosjekt

Under kvar av desse er det beskrive tiltak, omtale, økonomi, tid og initiativ/partnarskap. Sjå vedlegg 1 og 2.

Heiplanen omfattar areal både utanfor og innanfor verneområda SVR. Det er difor naturleg at arbeidsutvalet har ein meining om innhaldet i handlingsprogrammet. Verneområdestyret er også prosjekteigar for *Villrein fjellet som verdiskapar*. Fleire av tiltaka i prosjektet er aktuelle i høve til oppfølging av Heiplanen og handlingsprogrammet.

Vurdering

Generelle synspunkt

Verknadane av Heiplanen har i første rekke vore dei arealmessige føringane den har lagt på kommunal planlegging. I første rekke gjennom innarbeiding av ulike omsynssoner i arealdelen av kommuneplanane.

Det er Aust-Agder fylkeskommune som har koordineringsansvaret for oppfølging av Heiplanen, men utan at det er ein eigen stillingsressurs til dette. Kanskje ville ein fått ein betre gjennomføringsevne av planen om ein hadde vald ein modell tilsvarande Hardangervidda. Der er ein 15 % stilling i Buskerud fylkeskommune øyremerkt dette. Mellom anna er drift av nettsida for planen er lagt til denne stillinga.

Om dei konkrete forslag til tiltak i handlingsprogram

Satsingsområde Bygde- og næringsutvikling - vurdering

«Legge til rette for vandringsruter på tvers av heia langs dei historiske vandrerutene»

I 2018 vedtok verneområdestyret besøksstrategi for SVR. Besøksstrategien gir konkrete føringar for lokalisering av nye stiar og løyper i verneområdet. Den peiker også på kommunale sti- og løypeplanar som eit viktig verktøy for styring og kanalisering av ferdsel. Fleire etablerte merka løyper og turisthytter er også i prosess i høve til flytting/nedlegging som til dømes Øyuvsbu og Storsteinen.

I ljøs av dette vert det særst uheldig om fylkeskommunane gjennom handlingsprogrammet legg opp til eit heilt nytt segment av vandreruter i verneområda. Om det skal arbeidast med slike må det så fall vera eksisterande merka turistløyper som allereie er lokalisert i dei gamle ferdselsårene og i område som toler meir ferdsel og aktivitet. Det må også vera eit krav at slik etablering går vert ein del av kommunale sti- og løypeplanar.

Satsingsområde Heilskapleg arealforvaltning - vurdering

«Heiplansamlinga/Møteplass villreinfjellet»

Vidareutvikling av Heiplansamlinga er eit av tiltaka i verdiskapingsprosjektet der SVR er prosjekteigar. Konkret har bidraget vore at verdiskapingsprosjektet bidreg økonomisk til Heiplansamlinga samt i planlegginga av samlinga (arbeidsgruppe 2 i verdiskapingsprosjektet). Dette ut 2020 som er siste prosjektåret.

Uttalen kan vera eit godt høve til å drøfte om SVR, og ikkje berre gjennom verdiskapingsprosjektet, ønskjer ei større rolle i gjennomføring av den årlege Heiplansamlinga. Heilskapleg forvaltning står sentralt både i SVR sine styringsdokument og i Heiplanen. Då er det også naturleg at ein bidreg på arenaer der areal både utanfor og innanfor verneområda er tema. Vidare er Heiplansamlinga den einaste årlege faglege og politiske møteplassen som samlar «alle» aktørane i heia. For SVR har det også vore ein viktig arena for å nå ut med informasjon om det som rør seg i verneområdeforvaltninga.

Så skal ein samstundes vera medviten på den rolla SVR har som forvaltningsmynde og der ein ikkje skal strekke si rolle ut i områda der kommunane har forvaltningsmynde.

I åra Heiplansamlinga har vore arrangert har det vore ønskje om større politisk deltaking frå kommunar og fylkeskommunar. Slik deltaking er viktig ikkje minst for å halde planen levande og aktuell, samt sikre forankring hjå kommune- og fylkespolitikarar. Eit første skritt på vegen bør vera å sette saman ein breiare programkomite der også politisk side er representert.

Forvaltar vil tilrå at verneområdestyret signaliserer at dei frå og med 2020 ønskjer ei rolle i gjennomføringa av Heiplansamlinga. I første rekke gjennom deltaking i programkomite samt praktisk gjennomføring av sjølve samlinga. Eventuelt økonomisk bidrag vil måtte takast frå driftsmidlar til verneområdestyret og vil difor vera opp til ein kvar tid sittande verneområdestyre.

«Felles kunnskapsportal om heia»

Det vert foreslått å lage eit «digitalt bibliotek» (kunnskapsportal) inn til eksisterande informasjon/kunnskap og kunnskapskjelder om natur- og kulturressursar samt kvalitetar i heiområda. Denne skal vera digital og med lenker til aktuelle kjelder.

Forvaltar stiller spørsmål om det er behov for ein slik portal. Den vil krevje monalege ressursar til både etablering og drift. Oppfatninga er også at forvaltninga er godt i stand til å hente aktuell informasjon frå dei datakjeldene som finnes utan å gå vegen om ein eigen portal.

Fylkeskommunane bør i staden få heimesida til heiplanen opp å gå att. Denne eksisterer i dag men vert ikkje oppdatert med nytt stoff etter at Heiplanen vart vedteken.

«Revisjon av Heiplanen?»

I handlingsprogrammet vert det stilt spørsmål om heile eller delar av Heiplanen skal reviderast. Første skritt på vegen vil i så fall vera gjennom ei vurdering i regional planstrategi.

Det er fylkeskommunane og kommunane som i første rekke må avgjere behovet for revidering. Sett frå forvaltar si side er det ikkje behov for å revidere Heiplanen. Dei arealmessige føringane som ligg i gjeldande plan synast å ha sett seg rimeleg godt kring i kommunane. Ei full revidering vil vera ei særers ressurskrevjande prosess og der ein vil få mange omkampar om arealbruk, i alle fall utanfor verneområda.

Kunnskapsbasert planlegging og utvikling

«Prøveprosjekt adaptiv løypeforvaltning av skiløyper»

Dette prosjektet er i sin heilskap teken inn i verdiskapingsprosjektet i SVR (arbeidsgruppe 4 *Kommunal sti- og løypeplan – adaptiv løypeforvaltning*)

Andre tilhøve

I høringsbrevet vert det beden om tips om pågåande prosjekt i regi av andre slik at ein sikrar god samhandling. Rapporten frå det siste GPS-merkeprosjektet ligg nå føre (NINA-rapport 1457). I denne ligg det tilråding om ei rekke tiltak som skal gjere heia «større» for villreinen. Tilrådingane i rapporten bør forankrast i handlingsprogrammet for Heiplanen. SVR er allereie involvert i oppfølging av nokre av desse. Dette gjeld:

- Flytting av Øyuvsbu turisthytte med tilhøyrande løypenett. Eigen arbeidsgruppe med mandat frå verneområdestyret jobbar med dette.
- Nedlegging av Storsteinen turisthytte og omlegging av løypenettet kring Blåsjø
- Avgrensing av ferdsel på veg til Store Urevatn i Bykle. Oppfølging saman med Bykle kommune.

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Vår ref.: 19/06876-6

Deres ref.:

Dato: 23.09.2019

— **Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei. Heiplanen
Høring av forslag til handlingsprogram 2020-2024**

Me inviterer til å koma med tilbakemeldingar på forslag til handlingsprogram, 2020 – 2024 for gjennomføringa av *Heiplanen*.

Heiplanen er ein regionalplan og eit regionalpolitisk styringsdokument for korleis få til ei berekraftig ressursforvaltning og verdiskaping som ivaretek målet om levande bygder samstundes som me tek vare på heia som eit samanhengjande leveområde for villreinen. Tiltaka og prosjekta i handlingsprogrammet skal vera med å byggja opp under desse måla.

Høyringsfristen er 15.10.2020.

Tilbakemeldingar sendast til Aust Agder fylkeskommune epost: postmottak@ austagderfk.no med kopi til

Telemark fylkeskommune, epost: post@t-fk.no

Vest Agder fylkeskommune, epost: postmottak@vaf.no

Rogaland fylkeskommune, epost; firmapost@rogfk.no

Kva me ynskjer av tilbakemeldingar

Det me oppmodar dykk til å koma med tilbakemeldingar på er forslaga til prosjekt/tiltak under kvart satsingsområde og korleis desse er føreslått med økonomi, tid og samarbeid. Me set pris på å få nye forslag til tiltak og prosjekt som følgjer opp intensjonen til Heiplanen.

Me set pris på at kommunane handsamar høyringa politisk slik at det vert ei god lokalpolitisk forankring av handlingsprogrammet. Det same gjeld verneområdestyret.

Me oppmodar dykk til å informera om pågåande prosjekt. Dette fordi alle tenkte og pågåande prosjekt og tiltak i Setesdalsheiane bør/må inn i handlingsprogrammet til Heiplanen. Det medverkar til ei god samhandling og eit godt samarbeid. Det gjer at når fylkeskommunane får søknader om støtte til ulike prosjekt så kan me vise til at desse er forankra i handlingsprogrammet til Heiplanen.

Me understrekar at satsingsområda er forankra i Heiplanen og kan ikkje endrast.

Postadresse:

Postboks 517 Lund
4605 KRISTIANSAND

E-postadresse:

postmottak@vaf.no

Besøksadresse:

Tordenskjolds gate 65
4614 KRISTIANSAND

Internettadresse:

www.vaf.no

Telefon:

38 07 45 00

Organisasjonsnummer:

Med vennlig hilsen

Bjørg Hellem
Rådgiver, plan og miljø

Vedlegg: Forslag til handlingsprogram 2020-2040 Vurderingar av gjennomføring av handlingsprogrammet 2015-2018, Fylkesutvalgsak med saksprotokoll .

Adresselister:

Mottakere:

ÅSERAL KOMMUNE
SIRDAL KOMMUNE
HÆGEBOSTAD KOMMUNE
KVINESDAL KOMMUNE

Kommunal og moderniseringsdepartementet
Miljødirektoratet
NVE
Fylkesmannen i Agder
Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane og Fjafjordheiane verneområde, SVR
DNT Sør
Statskog
Villreinnemnda
Agder historielag
Bondelaget i Agder
Bonde og småbrukerlaget i Agder
USUS
NOKU Agder
Vest-Agder Museet
Vest-Agder Jeger- og fiskeforbund

Blåsjø, Foto Preben Falck

Heiplanen – forslag til revidert handlingsprogram 2020 - 2024

Melands Grønnahei. Foto: Odd Inge Worsø

INNLEIING

Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei er eit av dei ni prioriterte villreinfjella i Noreg. *Regionalplan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei*, kalla **Heiplanen**, blei endeleg vedtatt og godkjend av fylkestinga i Telemark, Aust- og Vest Agder, Hordaland og Rogaland våren 2012. Miljøverndepartementet stadfesta planen våren 2013. Måla med Heiplanen er å oppretthalde og vidareutvikla levande bygder og samanhengjande leveområde for villreinen.

Heiplanen omfattar etter regionreforma fire fylkeskommunar og 18 kommunar. Agder fylkeskommune har koordineringsansvaret for å gjennomføra handlingsprogrammet. Heiplanen omfattar ? verneområde. Retningslinene i Heiplanen og forvaltningsplanen for verneområda er samordna.

Handlingsprogrammet 2015 – 2018 vart godkjend i fylkestinga våren 2015. Det har ikkje vore oppe til årlege revisjonar. Det er laga ein eigen rapport som vurderer status og gjennomføringa av handlingsprogrammet 2015 – 2018.

Handlingsprogrammet er ei prioritering og konkretisering av handlingsplanen i Heiplanen med finansiering, tidsplan og ansvar. Det er fire satsingsområde: Bygde- og næringsutvikling, heilskapleg arealforvaltning, kommunal planoppfølging og kunnskapsbasert planlegging og utvikling.

Bygde- og næringsutvikling

I perioden 2019 – 2023 skal søkelyset vera på utvikling, tilrettelegging og formidling av kultur, kulturmiljø og kulturarv i heia. Slik samfunns- og næringsutvikling styrkar bulysta, attraksjonskrafta til bygdene som reisemål og næringsutviklinga. Kultur gjelder heile spekteret av kulturminne og kulturmiljø. Kulturminna i heia er historiske teikn på bruk av naturressursane som næringsgrunnlag for bygdene. Dette gjelder både fysiske spor i landskapet og handverk, mat, historier og andre tradisjonar knytt til heia.

Dyregrav på austsida av Hovatn. Foto: Odd Inge Worsøe

PROSJEKT/TILTAK	SKILDRING	ØKONOMI	TID	INITIATIV/PARTNERSKAP
Legge til rette for korte og lange turløyper frå sentralt i bygdene.	Tiltaket sjåast i samanheng med kommuneplanlegginga og tilrettelegging av vandringsruter, stiar og løyper. Det skal leggst vekt på å få til opplevingsruter med å kople og formidle natur og kultur.	Arbeidsinnsats Midlar frå Kunnskapsprosjektet, SVR	2019 - 2023	Fylkeskommunane i samarbeid kommunane og SVR

	Tiltaket bør sjåast i samanheng med utvikling av attraktive tettstader.			
Kulturminne og kulturlandskap som verdiskaping.	<p>Utarbeide ein strategi for korleis kulturminne og kulturmiljøa i heia kan medverka til bygdeutvikling og verdiskaping.</p> <p>Gjerast med studentoppgåver. Om ikkje det er interesse – så blir dette tiltaket ikkje gjennomført i denne perioden</p>	Arbeidsinnsats 50.000	2020	Rogaland fylkeskommune i samarbeid kommunane, SVR og fylkeskommunane.
Legge til rette for vandringsruter på tvers av heia langs dei historiske ferdselsvegane.	<p><i>Historiske vandrerruter</i> er eit nasjonalt satsingsområde og eit prosjekt kor Riksantikvaren, RA og turistforeininga sørgjer for at gamle ferdselsårer blir kjend for sin unike kulturarv og får nytt liv som attraktive turruter. Det er mange gamle ferdselsårer i Setesdalsheiane. Dette må sjåast i samanheng med sti- og løypeplanlegginga i kommunane</p> <p>Proessen: Etablere ei arbeidsgruppe Forprosjekt med kartlegging av gamle ferdselsårer i Setesdalsheiane, forslag til organisering, budsjett og finansiering av eit hovudprosjekt. Søke Riksantikvaren om midlar til gjennomføring av et hovudprosjekt – januar 2020. .</p>	200.000 – forprosjekt Arbeidsinnsats	2019 H.prosj. frå 2020?	Rogaland fylkeskommune i samarbeid Riksantikvaren, turistforeininga, kommunane og fylkeskommunane
Arbeidsverkstad for besøksnæringa.	<p>Dette kom opp som eit konkret tiltak på arbeidsverkstaden for å få gode innspel til revidert handlingsprogram. Her er tanken å samle næringsutøvarane/reiselivsbedrifter rundt heile Heia for å bli kjent, utveksle erfaringar, vurdere om det er ynskjeleg med samarbeid om kva?</p>	Arbeidsinnsats 50.000	2020	Agder fylkeskommune i samarbeid med reiselivsnæringa, kommunane og fylkeskommunane

<p><i>Villreinen som kulturarv</i></p>	<p> Dette er eit av delprosjekta i kunnskapsprosjektet til SVR. Det eksisterer svært mykje kunnskap om kulturarven som er knytt til villreinen i heia. Eksisterande kunnskap om kulturminne knytt til villreinfangst og villreinjakt finnast spreidd i eit utal registreringar, rapportar og databasar, og er dermed vanskeleg tilgjengeleg. Kulturarvomgrepet omfattar i denne samanhengen både den immaterielle kulturen i form av segn, tradisjonar og jakthistorier, og den materielle kulturen i form av dyregraver, bågsteller, jakthytter, jaktvåpen mv. Villreinen inngår i svært liten grad i produkta til reiselivet i regionen. Det er og fleire døme på at villreinen blir sett på meir som eit trugsmål enn ein ressurs for lokalverdiskaping. Delprosjektet skal fokusera på å foredla den eksisterande kunnskapen til ei form som lokalt reiseliv kan ta i bruk i si verksemd. Eit av tiltaka er å utvikla ein brukarvenleg database med kartløysing som har kulturminne knytt til villrein som sitt hovudtema. </p>			<p>SVR i samarbeid med reiselivsnæringa, kommunane og fylkeskommunane.</p>
--	---	--	--	---

Heilskapleg arealforvalting

Hovatn mellom Ryfylke og Setesdalen. Foto: John Petter Nordbø

Ei heilskapleg arealforvalting av Setesdalsheiane krev samhandling og samarbeid over fylkes- og kommunegrenser og mellom lokale, regionale og statlege forvaltingsorgan. Heia skal både vera eit leveområde for villreinen og eit næringsgrunnlag/ressursgrunnlag for levande bygder og lokalsamfunn rundt heia. Det er kommunane som har hovudansvaret for å legge til rette for samfunnsutvikling, næringsutvikling og verdiskaping med utgangspunkt i samfunns- og naturressursane.

PROSJEKT/TILTAK	SKILDRING	ØKONOMI	TID	INITIATIV/PARTNERSKAP
Heiplansamlinga/ Møteplass villreinfjellet fram til 2021	<i>Heiplansamlinga</i> er forankra i Heiplanen medan <i>Møteplass villreinfjellet</i> er forankra i Kunnskapsprosjektet til SVR. Det er ein politisk, fagleg og sosial møteplass for alle aktørane i heia. Det er	FK: 50.000 * 4 SVR: 20.000 årleg fram til 2021	Kvart år	Fylkeskommunane i samarbeid med SVR. Aust Agder er koordinator for administrativt arbeidsutval og

	<p>og ein lærings-, samordnings- og samarbeidsarena. Samlinga blir arrangert kvart år kor fylkeskommunane rullerer på å være vertskap.</p> <p>Frå 2018 er SVR med som arrangør.</p> <p><i>Møteplass – Villreinfjellet</i> er eit av delprosjekta i det fire årige prosjektet frå 2017 til 2021 <i>Kunnskapsformidling om villrein og villreinfjell</i>.</p>	Arbeidsinnsats		programkomiteen for Heiplansamlinga/Møteplass villreinfjellet.
Ein felles kunnskapsportal om Heia.	<p>Kunnskapsportalen skal fungera som <i>ei felles dør</i> inn til eksisterande informasjon/kunnskap og kunnskapskjelder om natur- og kulturressursar og kvalitetar i heia. Kunnskapsportalen skal vera digital lenker til aktuelle informasjonskjelder/datakjelder som td. <i>Askeladden</i>. Kunnskapsportalen blir som eit digitalt bibliotek for Heia. Målgruppa er planleggjarar, næringsutviklarar, arealforvaltarar og lokalt næringsliv. Informasjon som er aktuell er alle typar kulturminne, kulturmiljø knytt til ferdsel på tvers av Heia, vasskraft, gruvedrift, stølsdrift, hausting av villrein, arealbruken til villreinen, verneområde, beitebruk, beitelag, lokal mat.</p> <p>Arbeidsprosessen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Få på plass ei arbeidsgruppe med fagpersonar frå Villreinsenteret, Setesdalmuseet, kommunane, reiselivsnæringa, fylkeskommunane, fylkesmannen, SVR. 2. Forprosjekt: Vurdera om det er mogleg å etablere ein felles digital kunnskapsportal, korleis og kostnader. Utarbeide ei prosjektskildring for eit 	Kr 200.000 Arbeidsinnsats	2021 - 2023	Agder fylkeskommune i samarbeid med kommunane, fylkeskommunane, musea, fylkesmannen i Agder, SVR, Villreinsenteret.

	<p>hovudprosjekt – organisering, ansvar, budsjett og finansiering,</p> <p>3. Hovudprosjekt.</p> <p>4. Etablere og drifta kunnskapsportalen.</p>			
Revisjon av Heiplanen?	<p>Det skal gjerast ei vurdering om Heiplanen skal reviderast eller ei og eventuelt om kor omfattande revisjonen skal vera.</p> <p>Plan- og bygningslova krev at fylkeskommunane utarbeider ein regionalplan strategi for kvar ny politisk periode. I dette arbeidet skal det gjerast ei vurdering av alle gjeldande regionale planar, gjennomføring og om planane skal avsluttast eller reviderast.</p>	Arbeidsinnsats	2020	Agder fylkeskommune i kommunane, fylkeskommunane, fylkesmenna, SVR, landbruks- og reiselivsnæringa.

Kommunal planoppfølging

Ungdomstur i Suldalsheiane. Foto: Helen Adamson

Heiplanen er retningsgjevande for kommuneplanlegginga. Kommunane skal leggja planen til grunn i den strategiske samfunnsplanlegginga og i arealplanlegginga. Fylkeskommunane, fylkesmenna og kommunane har ei plikt til å søke å følgja opp og gjennomføre planen. Fylkeskommunane skal vera planfaglege rettleiarar og setja Heiplanen på dagsorden i kommuneplanlegginga og synleggjera handlingsrommet i Heiplanen til lokal samfunns- og næringsutvikling.

Mål: Alle kommunane i Heiplanen har innarbeida omsynssonene i Heiplanen i kommuneplanane. Ved fyrste rullering

Alle kommunane i Heiplanen har planar for å styre den mjuke ferdsele, gange og sykkel. Planlegginga av stiar og løyper bør vera ein integrert del av kommuneplanlegginga, gjennomføringa bør integrerast i handlingsdelen til samfunnsdelen og ulike løypetrasear med innfallsportar bør innarbeidast i arealdelen til kommuneplanen.

Styrke regionalpolitisk og lokalpolitisk eigarskap til Heiplanen.'

PROSJEKT/TILTAK	SKILDRING	ØKONOMI	TID	INITIATIV/PARTNERSKAP
Planlegge og legge til rette for turløyper Interkommunalt samarbeid om sti- og løypeplanlegging.	<p>Føringane i Heiplanen: <i>Før kommunene kan videreutvikle hytte- og reiselivsområder med tiltak og/eller aktivitet som går inn mot NVO eller videre, må det utarbeides og vedtas kommunale sti- og løypeplaner.</i></p> <p>Planlegginga av sti- og løypetraser bør og sjåast i samanheng med besøksstrategien til SVR. Planlegginga bør leggje vekt på å legge til rette for turløyper frå sentralt i bygdene. Slik er løypene med å styrkar bygdene som reisemål og slik det lokale næringslivet. Det bør leggjast vekt på å planlegge lette rundturar frå bygda og lengre vandreturar med ulike start og slutt punkt men sentralt i bygdene.</p> <p><i>Sti- og løypeplanar er eit av prosjekta i prosjektet Kunnskapsformidling om villrein og villreinfjell. SVR er prosjekteigar</i></p>	<p>Midlar frå <i>Kunnskapsprosjektet Til SVR</i></p> <p>Arbeidsinnsats</p>	2020 - 2024	SVR i samarbeid med kommunane, fylkesmenna, fylkeskommunane og Villreinsenteret.

Innarbeida omsynssonene i Heiplanen i arealdelen til kommuneplanane.	Heiplanen er ein regionalplan i medhald av plan- og bygningslova. Det inneber at Heiplanen er retningsgjevande for arealpolitikken i kommunane. Det gjeld areala som ligg innanføre planområdet til Heiplanen. Kommunane skal innarbeida omsynssonene i arealdelen til kommuneplanane. Dette gjeld særskilt nasjonalt villreinområde	Arbeidsinnsats	2020 - 2024	Kommunane
--	--	----------------	-------------	------------------

Påsketur Strandedalen og Krossvatn. Foto Ståle Freyer

Kunnskapsbasert planlegging og utvikling

Ungdomen og framtida i heia. Foto Eirik Schøyen

All planlegging og utvikling skal vera kunnskapsbasert. Det er heimla i både plan- og bygningslova og i naturmangfaldlova. Hovudintensjonen med Heiplanen er å få til samanhengande leveområde for villreinen, og unngå barrierar for villreinen. Difor omhandlar det meste av kunnskapsproduksjonen til Heiplanen konsekvensar for villreinen og leveområda av samfunnsutviklinga og endringar i friluftslivet. Kulturminne og kulturmiljø er eit prioritert satsingsområde under *Bygde- og næringsutvikling*. Difor er kunnskap om kulturminne og kulturmiljø sett på dagsorden i handlingsprogrammet under *Kunnskapsbasert planlegging og utvikling*.

TILTAK	BESKRIVELSE	ØKONOMI	TID	INITIATIV/PARTNERSKAP
<p>Askeladden</p> <p>Samle kunnskap om kulturminne i Setesdalsheiane/planområdet til Heiplanen.</p>	<p>Askeladden er eit nasjonalt register særskilt for automatisk freda kulturminne men og for nyare kulturminne.</p> <p>Registreringar av kulturminne er forankra i rapporten frå 2011: <i>Kulturminner på Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiene og Setesdal Austhei. En statusrapport.</i></p> <p>Vest Agder fylkeskommune har hatt ansvaret for å oppdatere eit kulturminneregister. Dette er gjort for Agderfylka og delvis for Rogaland. I 2018 starta Vest Agder fylkeskommune med kontrollregistreringer av dyregraver i Bykle kommune. Det er og eit samarbeid med Arkeologisk museum i Stavanger. Prosjektet varer i fire år fram til 2022.</p>	Arbeidsinnsats	2020 - 2024	Agder fylkeskommune/kulturarv – koordinerer.
Leggja inn registreringane frå Fleirbruksplanen frå 1993 i Askeladden	Dette har Vest Agder fylkeskommune gjort. Det som står att er å få lagt inn desse for Rogaland og Telemark.			Rogaland fylkeskommune Telemark fylkeskommune
Arbeidsverkstad - Kunnskapsbehov – friluftsliv	<p>Kva konsekvensar har ulike typar friluftsliv på Heia som landskap, naturmiljøet, villreinen og verdiskapinga i bygdene.</p> <p>Samle fagfolk til ein arbeidsverkstad for å få fram kva me har og kva me eventuelt manglar av kunnskap for å legge til rette for eit berekraftig friluftsliv i heia.</p>	Arbeidsinnsats 50.000	2021	Fylkeskommunene i samarbeid med NINA

	Vurdera om eventuelt mangel på kunnskap skal løysast med forskning- få i gang eit forskingsprosjekt?			
Renewable reindeer (RenRein)	Delar av GPS merkeprosjektet 2013 – 2017 i Setesdal- Ryfylkeheiane blir følgd opp i RenRein prosjektet. Det skal gjerast simuleringar for å få fram konsekvensar av avbøtande tiltak. RenRein er utsett med eitt år slik at dei endelege resultatane kjem våren 2020.			NINA
Villreinprosjektet <i>Setesdal Austhei 2018 – 2022, Brattefjell Vindeggen</i>	<p>Dette er eit nytt GPS merkeprosjekt og det tredje GPS merkeprosjektet i heia. Frå 2006 til 2010 var det eit felles prosjekt for Vestheia og Austheia. Frå 2013 – 2018 var det eit eige merkeprosjekt i Vestheia.</p> <p>GPS merkeprosjekta gir oss kunnskap om potensielle konfliktområde og blir eit godt kunnskapsgrunnlag i regional og lokal planlegging og framtidig arealbruk som tek omsyn til villreinen og samanhengjande leveområde.</p> <p>Det overordna målet i dette GPS prosjektet er å skaffe kunnskap som sikrar Austheia som eit godt fungerande villreinområde i framtida. Prosjektet er delt i desse arbeidspakkane: <i>Beitebruk og kartlegging, Bjørnevotn og Formidling og kommunikasjon.</i></p>	100.000		<p>NINA er fagleg leiar. Villreinsenteret Sør er sekretariat og prosjektpartner</p> <p>Kommunane Bykle, Vinje, Valle, Tokke, Fyresdal, Bygland og Åmli Villreinnemnda Kraftselskap og linjenetteigarar Statens Vegvesen Turistforeninga, Fylkesmannen i Agder, Agder fylkeskommune</p>
Prøveprosjekt Adaptiv forvaltning av skiløyper.	Dette er eit treårig prosjekt i Bykle kommune. Kommunen legg til rette for nye løypetrassar med retningslinjer til tidspunkt og metode for oppkøyring. Prosjektet skal evaluerast i 2020.	Arbeidsinnsats	2019 - 2020	Bykle kommune i samarbeid med Agder fylkeskommune

12. april 2019

HANDLINGSPROGRAMMET 2015 – 2018 TIL HEIPLANEN

STATUS OG VURDERINGAR AV GJENNOMFØRINGA

Handlingsprogrammet er ei konkretisering av handlingsplanen i Heiplanen med finansiering, tidsplan og ansvar. Når det står eigeninnsats, tyder det at fylkeskommunane skal bruka menneskelege ressursar til å gjennomføra handlingsprogrammet. Staten løyvde midlar til sjølve planarbeidet. Når Heiplanen var vedtatt og stadfesta av Miljøverndepartementet våren 2013, vart midlane som stod att overført til gjennomføring av handlingsprogrammet.

Handlingsprogrammet 2015 – 2018 vart godkjend i fylkestinga våren 2015.

Rogaland: Fylkestinget 21. april 2015, sak 60/15

Vest-Agder: Fylkestinget 16.juni 2015, sak 38/15

Aust-Agder: Fylkestinget 28. april 2015, sak 09/5255

Telemark:

Hordaland:

Vedtak i fylkesutvalet 8. april 2014/likelydande vedtak i alle fylkeskommunane: -

- 1. Rogaland fylkeskommune anbefaler at udisponerte midler til gjennomføring av Heiplanarbeidet – **kr 800 500** – anvendes til gjennomføring av Heiplanens handlingsprogram.*
- 2. Aust Agder fylkeskommune er i henhold til planen koordinerende fylkeskommune. Aust Agder fylkeskommune anmodes om å forvalte avsatte midler til gjennomføring av handlingsprogrammet. Fylkesutvalget har ikke merknader til at arbeidsutvalget gis myndighet til å disponere midlene i henhold til gjeldende handlingsprogram for Heiplanen. Midlene kan disponeres over flere år.*

Økonomi

2015: Status	989 501,-
2015: Brukt	61 438,-
2016: Brukt	54 943,-
2017: Brukt	77 687,-
2018: Brukt	97.000,-

Satsingsområda i handlingsplanen til Heiplanen

- Heilskapleg arealforvalting
- Kommunal planoppfølging
- Bygde- og næringsutvikling
- Kunnskapsbasert planlegging og prosjekt
- Varslingsrutinar

Satsingsområdet Heilskapleg arealforvalting

Dette kan og sjåast på som eit mål. Klarer me ikkje å få til ei heilskapleg arealforvalting, så klarer me heller ikkje å oppfylle intensjonen til Heiplanen, som er å ivareta varige og samanhengjande leveområde til villreinen. Føresetnaden for ei heilskapleg arealforvalting er ei god samkøying mellom statlege, regionale og lokale forvaltarar. Heia skal både vera eit leveområde for villreinen og eit næringsgrunnlag/ressursgrunnlag for levande bygder og lokalsamfunn kring heia. (Henta frå handlingsprogrammet)

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
Heiplansamlinga	Dette er ein politisk og fagleg møteplass for alle aktørane i heia. Heiplansamlinga som møteplass, lærings- og samordningsarena, skal evaluerast etter programperioden.	50.000*4/ 200/000	FKane	Innan juli kvart år

Status: Heiplansamlingane

2018: 5. og 6. september Eikerapen, Åseral Kommune. *Kunnskap og verdiskaping*

2017: 7. og 8. september Bykle kyrkjebygd, Bykle kommune. *Besøksforvalting*

2016: 21. og 22. september Haukeliseter, Vinje kommune.

Attraktiv reisemålsutvikling i fjellet

2015: 17. og 18 september, Lysebotn, Forsand kommune. *Næringsutvikling*

2014: 10. og 11. juni, Kvæven, Sirdal kommune. *Markering av vedtatt og godkjend Heiplan*

2012: 18. og 19. oktober, Bykle kyrkjebygd, Bykle kommune.

Oppfølging av handlingsplanen i vedtatt regionalplan

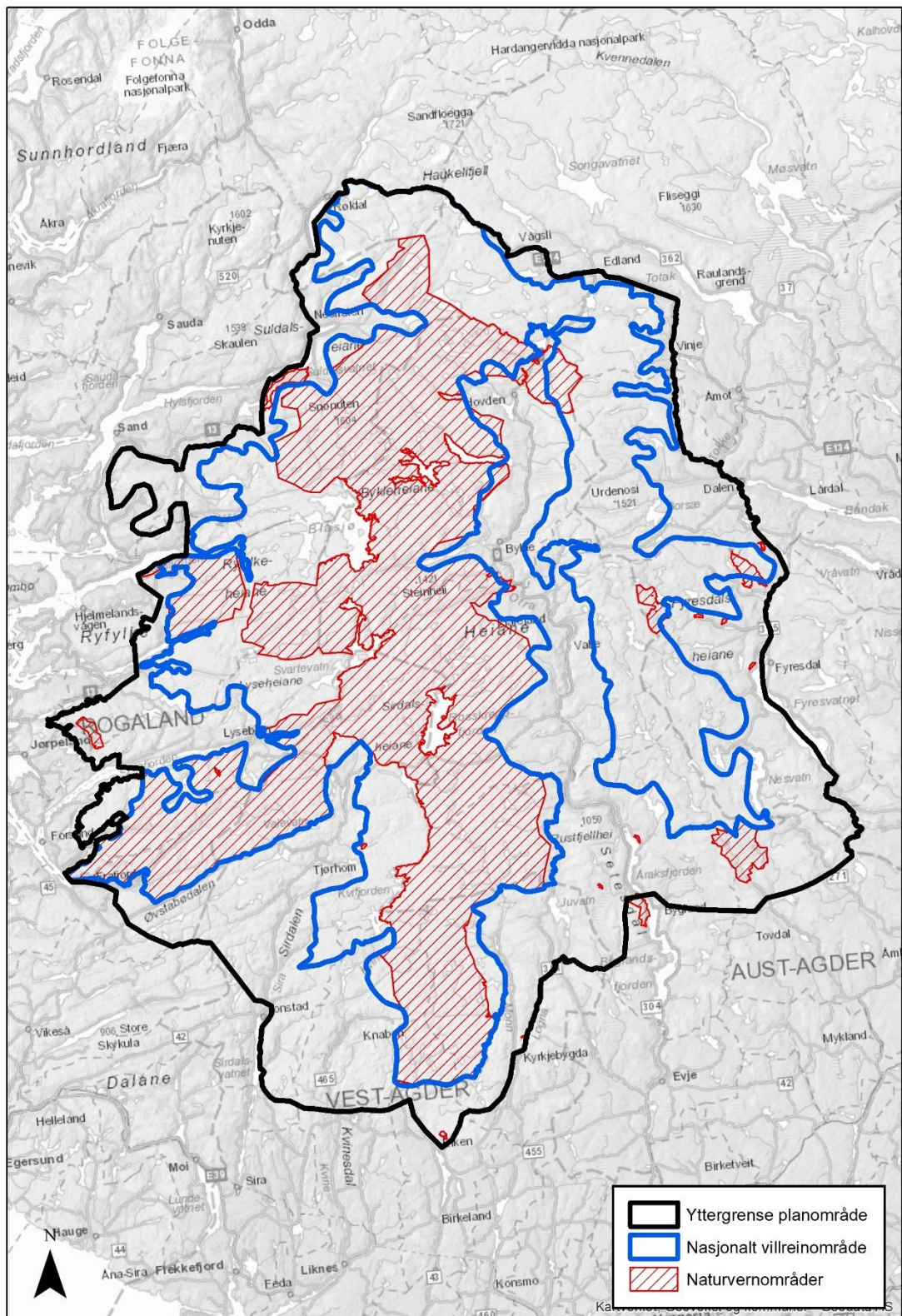
Heiplansamlinga har blitt flytta til tidleg haust grunna kollisjon med Heiedagane.

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
Samordning av Heiplanen og forvaltingsplanen for verneområda	Verneområda i Setesdalsheiane er ein del av det nasjonale villreinområdet. Verneområda blir forvalta i medhald av naturmangfaldlova og ein forvaltingsplan. Det nasjonale villreinområdet blir forvalta i medhald av plan- og bygningslova og Heiplanen. Det er difor ein føresetnad om målet er ei heilskapleg arealforvaltning av heile heia, at desse to forvaltings- og styringsdokumenta er godt samordna.		Verneområde styret	2015

Status: Forvaltningsplan for SVR vart godkjent av Miljødirektoratet 14. april 2015.

Verneområdeforvaltarane/verneområdestyret meiner samordninga med Heiplanen er omfattande og god. Det kom eit tydeleg signal frå fylkeskommunane og kommunane tidleg i prosessen om at forvaltningsplanen ikkje måtte ha andre retningslinjer enn det Heiplanen har for nasjonalt villreinområde. Dette er følgd opp i forvaltningsplanen kor mellom anna retningslinene til bygg er like når det gjeld arealgrensar, restaurering m.m.. Verneområdestyret gjorde ein god jobb i høve til Miljødirektoratet for å få gjennom desse retningslinene i forvaltningsplanen. Miljødirektoratet meinte i utgangspunktet at dei var for liberale. Når det gjeld ferdsel, er retningslinene i forvaltningsplanen meir detaljerte enn i Heiplanen, men grunnprinsippa er dei same. Verneområdestyret forankrar prinsippet om kommunale sti- og løypeplanar for å få etablert nye løyper, sommar og vinter, i besøksstrategien. (Kjelde: Verneområdeforvaltar Alf Odden, 6 august 2018)

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
Heilskapleg besøksforvaltning av villreinfjellet	Verneområda er ein del av det nasjonale villreinområdet i heiane. Verneområdestyret skal lage ein plan for besøksforvaltning. Fylkeskommunane føreset at verneområdestyret tek utgangspunkt i ei heilskapleg besøksforvaltning av villreinfjellet og brukar Heiplanen og det nasjonale villreinområdet som tilnærming i diskusjonane om innfallsportar, lokalisering av kva, kor og korleis osv.. Fylkeskommunen føreset at kommunane og fylkeskommunane involverast i oppstarten av planarbeidet og i sjølve planarbeidet.	100.000	Vernestyret	2015-2018

Kart som viser den geografiske avgrensinga til planområdet til Heiplanen, til nasjonalt villreinområde og til naturvernområda.

Det er Miljødirektoratet som oppmodar verneområdestyret i SVR til å utarbeida ein besøksstrategi. Føremålet er ei heilskapleg besøksforvaltning av verneområda. Besøksforvaltning handler om å finne balansen mellom bruk av verneområder til turistnæringen, besøk og å ta vare på sårbare naturverdier. Kjelde: Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder, Miljødirektoratet, 2015). Alle nasjonalparkar skal ha ein besøksstrategi innan 2020. Rettleiaren skal medverka til at det vert laga besøksstrategiar for dei verneområda som har større utfordringar med besøksforvaltning, uavhengig av vernekategori. Besøksstrategien skal vera ein del av og forankra i ein vedtatt forvaltingsplan for verneområdet.

Besøksstrategi for SVR – Status og prosess

Handsaming i verneområdestyret

Verneområdestyret for SVR vedtok prosjektplanen for arbeidet med besøksstrategi i møtet 16.6.2017.

Verneområdestyret godkjente høyringsutkastet i møtet 18.06.2018 og vedtok mog sende utkastet ut på høyring.

På styremøta 15.11.2017 og 05.03.2018 har verneområdestyret drøfta framdrifta framdrifta i arbeidet.

Synfaring på utvalde punkt

Gjennom hausten har 2017 forvaltningssekretariatet gjennomført synfaring på utvalde plassar lista opp under. Føremålet var å få betre lokalkunnskap og få innspel til tiltak på aktuelle innfallsportar.

- Knaben og Nesjen i (Kvinesdal kommune) – deltakarar frå kommunen samt grunneigarar
- Ådneram, Grauthellervatn og Håhellervatnet (Sirdal kommune) – deltakarar frå kommunen
- Eikeskog, Mån og Månafossen (Gjesdal kommune) – deltakarar frå friluftsråd og kommunen
- Røssdalen (Forsand kommune) – deltakarar frå kommunen
- Ritlandskrateret og Øyastølsmyra (Hjelmeland kommune) – deltakarar frå kommunen og privat verksemd (Hjelmeland Spa hotell)
- Dam Rosskreppfjorden (Valle kommune)
- Hovden (Bykle kommune) – deltakarar frå kommunen samt Visit Setesdal

Regionale møte

Det er halden to regionale møte, eit i Forsand og eit i Valle. Eit tredje møte planlagt i Kvinesdal vart som følgje av få påmeldte slått saman med møtet i Valle. Til dei regionale møta vart friviljuge organisasjonar, reiselivsorganisasjonar, private verksemdar, grunneigarlag/grunneigarsamanslutningar, friluftsråd, rådgjevande utval for SVR, kontaktutvalet for Dyraheio mv, tilsynsutvalet for Lusaheia mv beden inn pr. mail. Møta vart i tillegg varsla i lokalavisene samt på kommunane og SVR sine heimesider. Føremålet med møta var å konkrete innspel til informasjons- og tilretteleggingstiltak.

Kontakt med grunneigarar

Grunneigarar og grunneigarlag som blir berørt av fysiske tiltak ved innfallsportane er førespurd i løpet av prosessen.

Administrativt kontaktutval (AK)

I AK sit representantar frå administrasjonane i kommunane. AK er sentrale i høve til lokale innspel. Besøksstrategi har difor vore tema på møta i AK 1.6.2017 og 10.1.2018.

Fagleg rådgjeving frå Miljødirektoratet

Det har vore ein god dialog med Miljødirektoratet gjennom heile prosessen med besøksstrategien. Miljødirektoratet har kome med faglege innspel før utkastet vart sendt på høyring.

Besøksstrategi for SVR i høve til handlingsprogrammet

Eit hovudkriterium for utveljing av innfallsportar er at innfallsporten er lokalisert slik at ytterlegare besøk og tilretteleggingstiltak kan skje utan nemneverdige negative verknadar på verneverdiane og da kanskje særleg villreinen. Med unnatak av Brokke – Suleskardvegen med informasjonspunkt ved Håhellervatn ligg alle innfallsportane utan for verneområda og langt unna viktige funksjonsområde for villrein og andre sårbare artar. Innfallsporten ved Håhellervatn vil bli lokalisert ved eksisterande parkeringsplass, toalett og informasjonspunkt ved Brokke-Suleskardvegen, og auka besøk her kan avlaste meir sårbare lokalitetar i nærleiken. På grunn av dette kriteriet har ein og valt og ikkje vidareutvikle to eksisterande innfallsportar med mange besøkande. Anleggsvegen til Store Urar i Bykle blir brukt av over 3000 bilar kvar barmarkssesong, men har allereie negativ innverknad på villreinen sin trekkaktivitet i området. Blåsjøvegen inn frå Gullingen i Suldal kommune har ennå fleire besøkande, men denne anleggsvegen kan lede besøkande heilt inn i Steinbuskardområdet kor ferdsele allereie er kritisk i høve til villreinen sine trekk i området.

Kommunane og fylkeskommunane har vore involvert i prosessen gjennom synfaringane, samt møta i verneområdestyret og Administrativt kontaktutval.

I høringsprosessen vil det og bli lagt opp til møter med kommunane.

Kjelde; Verneområdeforvaltar Alf Odden

Økonomi: Det er ikkje brukt økonomiske midlar frå handlingsprogrammet til arbeidet med besøksstrategi. Verneområdestyret har ikkje søkt om økonomisk støtte.

Endeleg godkjenning av Besøksstrategi for SVR 2019 – 2025

Besøksstrategien for verneområda i Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane, SVR, vart godkjend av Miljødirektoratet i desember 2018. Dei seier i godkjenningsbrevet: *Miljødirektoratet meiner at besøksstrategien gir ein grundig og strukturert oversikt over dei besøksstrategiske grepa som verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane ynskjer å gjennomføre i sine område. Det er ikkje ei enkel oppgåve å lage ein samla strategi for 16 verneområde, men dette er løyst på ein god måte her. Vidare fungerer det godt at kunnskapsgrunnlaget er lagt ved som vedlegg og berre samanstillt i hovuddokumentet.*

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
Samordning av heiplanen og regional plan for Hardangervidda for Vinje kommune	Telemark fylkeskommune kallar inn Vinje kommune og dei administrativt ansvarlege for Heiplanen og regionalplan for Hardangervidda med sikte på overføring av	Eigeninnsats	Telemark FK	2015

	arealsoner frå dei regionale planane til kommuneplanen			
--	--	--	--	--

Status: Telemark FK har ikkje kalla inn til eit slikt møte. Spørsmålet er om Vinje har integrert arealsonene/omsynssonene i kommuneplanen?

Kommunal planoppfølging

Mål: *Alle kommunane i Heiplanen har innarbeida omsynssonene, nasjonalt villreinområde, villrein, trekkområde og bygdeutvikling, og retningslinene til desse i kommuneplanane. Ved fyrste rullering.*

Status – Heiplanen og kommuneplanane.

Kommune	Innarbeida omsynssonene og retningslinene i Heiplanen i kommuneplanen	Kommentarar – merknader – grunngi kvifor ikkje innarbeida omsynssone og retningslinene i Heiplanen.
AUST-AGDER		
Bykle	Ja	
Valle	Ja	
Bygland	Nei	Skal starta rullering i 2018/2019
Åmli	Ja	Omsynssonene er inne som retningslinjer i kommuneplanen. Rullerast i 2019 (planstrategi).
VEST-AGDER		
Sirdal	Ja	Begge kommunedelplanene som berører heiområdet har lagt inn hensynssone for bevaring naturmiljø tilsvarende Heiplanen i kartet og tekst i bestemmelsene: Sirdal Nord "Retningslinjene i Heiplanen skal legges til grunn ved vurdering av tiltak innanfor hensynssone bevaring naturmiljø". Sirdal Sør: "Bestemmelser/retningslinjer for Heiplanen skal legges til grunn ved plan/utbygging innanfor grensene til Heiplanen."
Kvinesdal	Ja	
Hægebostad	Nei	Heiplanens arealformål er ikke overført til kommuneplanen. Hægebostad kommune har ikke rullert arealdelen av kommuneplanen for dette området (kommunedelplan Hekkfjell) siden heieplanen ble vedtatt
Åseral	Nei	Kommuneplanen er ikkje rullert etter at Heiplanen er vedtatt
TELEMARK		

Vinje	Ja /Nja)	Plankarta er oppdatert. Kommunedelplan Vågslid er rullert, handsama i KMD etter motsegn frå fylkesmannen
Tokke	Nei	Ligg i planstrategien
Fyresdal	Nei	Ligg i planstrategien
ROGALAND		
Suldal	Ja	I gjeldande kommuneplan ligg Nasjonalt villreinområde inne som omsynssone med slik føresegn: Innan denne sona gjeld føresegner og retningsliner vedteke i Heiplanen, regionalplan for Setesdal Vesthei og Austhei og Ryfylkeheiane, 2013.
Hjelmeland		
Forsand	Nei	Kommuneplanen er ikkje rullert etterat Heiplanen er vedtatt.
Gjesdal	Nei	Kommuneplanen reviderast og skal vedtakast i løpet av hausten. Kommunen har alt omsynssone for landskapsvern, som er det same som villreinområdet i Heiplanen. Har ikkje vurdert Heiplanen i KP samanheng.
HORDALAND		
Odda	Nei	Må gjerast i ny kommuneplan for Ullensvang kommune

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
Sti – og løypeplanar	<i>Før kommunen kan videreutvikle hytte- og reiselivsområder med tiltak og/eller aktivitet som går inn mot NVO eller videre, må det utarbeides og vedtas kommunale sti- og løypeplaner. Henta frå Heiplanen. Kommunane kan søkje om støtte frå handlingsprogrammet til å gjennomføra planprosess og planarbeid. Det er laga retningslinjer for å få støtte.</i>	200.000 - øyremerka midlar frå MD	Kommunane	2015

Mål: Alle kommunane har planar for å styre ferdsel, turløyper og skiløyper. Ved fyrste rullering. Desse planane bør vera ein integrert del av kommuneplanlegginga og innarbeidast i kommuneplanane.

Status – løypeplanlegging i kommunane.

Kommune	Areal i Heiplanen - planområdet	I gang	Integrert i kommunepланen	Kommunedelplan
AUST- AGDER				
Bykle	Planområde: 1466,31 km ² Nasj. villreinomr: 1052,62 km ² Hens. Villrein: 139,06 km ² Bygdeutv: 274,63 km ²	Ja	Ja	Ja
Valle	Planområde: 1265,50 km ² Nasj. villreinomr: 844,45 km ² Hens. Villrein: 151,56 km ² Bygdeutv: 268,49 km ²	Nei	Ja. Eksisterande og framtidige turveggar /turdrag ligg inne i arealdelen	Vedlegg til arealdelen. Vedtatt 22. juni 2016
Bygland	Planområde: 989,24 km ² Nasj. villreinomr: 490,20 km ² Hens. Villrein: 0,08 km ² Bygdeutv: 498,99 km ²	Nei	Innan 2020	
Åmli	Planområde: 205,30 km ²	Nei	Nei	Nei

	Nasj. villreinomr: 0,15 km ² Hens. Villrein: 64,41 km ² Bygdeutv: 140,75 km ²			
VEST-AGDER				
Sirdal	Planområde: 1352,48 km ² Nasj. villreinomr: 722,94 km ² Hens. Villrein: 59,57 km ² Bygdeutv: 569,97 km ²			Sirdal har ikkje ein eigen sti- og løypeplan, den er innarbeida i kommunedelplanane for Sirdal Nord og Sirdal Sør.
Kvinesdal	Planområde: 452,49 km ² Nasj. villreinomr: 141,60 km ² Hens. Villrein: 92,14 km ² Bygdeutv: 218,75 km ²	Skal utarbeidast i samband med oppfølging av kommuneplanen og byggjeområde i nord.		
Hægebostad	Planområde: 152,37 km ² Nasj. villreinomr: 77,06 km ² Hens. Villrein: 18,21 km ² Bygdeutv: 57,11 km ²	Nei		
Åseral	Planområde: 622,53 km ² Nasj. villreinomr: 272,17 km ² Hens. Villrein: 41,91 km ² Bygdeutv: 308,44 km ²	Ja, har satt i gang arbeid med Kommunedelplan for friluftsliv Bortelid og Ljosland.	Nei	Kommunen held på med ein sti- og løypeplan for Ljosland og Bortelid
TELEMARK				
Vinje	Planområde: 550,60 km ² Nasj. villreinomr: 440,87 km ² Hens. Villrein: 57,68 km ² Bygdeutv: 52,05 km ²	Ja	Kommunen	2017 - 2027
Tokke	Planområde: 554,71 km ² Nasj. villreinomr: 314,39 km ² Hens. Villrein: 0,31 km ² Bygdeutv: 240,02 km ²	Nei		
Fyresdal	Planområde: 864,24 km ² Nasj. villreinomr: 404,54 km ² Hens. Villrein: 275,05 km ² Bygdeutv: 184,65 km ²	Ja	Kartgrunlag som vedlegg til kommunedelplan for kulturbygg, idrett og friluftsliv	

ROGALAND				
Suldal	Planområde: 1019,24 km ² Nasj. villreinomr: 673,44 km ² Hens. Villrein: 162,05 km ² Bygdeutv: 183,74 km ² 2. Maskinelt oppkøyde skiløyper. <i>Mosvatnområdet – Sandsa.</i> Dette er kommunen sitt viktigaste skiutfartsområde. Oppkøring skjer etter faste løypetrasear, m.a. lysløyper ved Gullinghuset og i Fjellbergskaret. Av omsyn til villreinen (jfr. Heiplanen 2013) må oppkøring av løyper i området Reinsheia – Sandsa – Skipadalane berre skje dersom det ikkje er til sjenanse for denne. Vert det observert villrein i nærområdet til desse løypene, skal dette rapporterast til løypekøyrar/kommunen og løypekøyringa skal straks opphøyra. Statens Naturoppsyn (SNO) har ansvar for registrering av villrein i dette området og rapportering til løypekøyrar. Det skal uansett ikkje køyrast løyper lenger enn Skipadalane.	Ja	Ja – Tekst under overskrifta Sti- og løypeplan står mellom anna:	Nei
Hjelmeland	Planområde: 748,73 km ² Nasj. villreinomr: 533,77 km ² Hens. Villrein: km ² Bygdeutv: 161,44 km ²			
Forsand	Planområde: 676,99 km ² Nasj. villreinomr: 375,54 km ² Hens. Villrein: 119,20 km ² Bygdeutv: 182,25 km ²	Nei	Nei	Nei
Strand	Planområde: 12,03 km ² Nasj. villreinomr: km ² Hens. Villrein: km ² Bygdeutv: 12,03 km ²	Nei	Nei	Nei
Gjesdal	Planområde: 275,75 km ² Nasj. villreinomr: 157,37 km ² Hens. Villrein: 0,10 km ² Bygdeutv: 118,29 km ²	Nei	Ikkje aktuelt i denne omgangen	Nei
HORDALAND				
Odda	Planområde: 192,80 km ² Nasj. villreinomr: 162,21 km ² Hens. Villrein: 11,81 km ² Bygdeutv: 18,79 km ²	Delvis – men med hovudfokus på samanhengjande	Nei – men aktuelt i ny kommunepplan for Ullensvang kommune	Nei

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
--------	-----------	---------	-----------------------	-----

Fagsamlingar for regionale og statlege plansakshandsamarar/koordinatorar og kommuneplanretteiarar .	Få god innsikt i og ei felles forståing og tolking av retningslinene og rammene for utmarksnæringar i LNF område og omgrepet Landbruk Pluss. Få ei felles forståing av korleis kommunane kan bruka kommuneplanlegginga til å prioritera utmarka som ein av næringsutviklingsstrategiane i kommuneplanane. Hovudmål: God og heilskapleg planfagleg rettleiing til kommunane, uavhengig av fylke og uavhengig av om det er staten eller fylkeskommunen.	Eigeninnsast	FKane	2016- 2018
---	--	--------------	-------	------------

Status: Det er arrangert ei slik samling.

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
Fagsamling (ar) for kommunane	Felles forståing og tolking av landbruk, landbruk pluss og utmarksnæringar. LNF og næringsutvikling i heia. Korleis bruka kommuneplanprosessen og kommuneplanlegginga til å leggje til rette for verdiskaping i utmarka?	200.000	FKane	2016- 2018

Status: Det er ikkje arrangert eigne fagsamlingar om tema. Det er tatt opp på ei av Heiplansamlingane.

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
Arbeidsverkstad	Det skal arrangerast ein arbeidsverkstad kor kommunane skal lære meir om korleis bruka konsekvensutgreiing i kommuneplanlegginga for å vekke villreinen og arealbruken til villreinen.	100.000 Øyremerk a midlar frå MD	FKane	

Status: Det er ikkje gjennomført ein arbeidsverkstad med søkelyset på konsekvensutgreiingar i kommuneplanlegginga og villrein fjellet.

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
Plandata til kommunane	Aust Agder FK rettleiar kommunane når det gjeld GIS og plandata. Når kommunane ber om det, sender dei SOSI filer med skildring av innhald og korleis innhaldet bør realiserast i kommuneplanane.	Arbeids Innsats 1 dag	Aust Agder FK 1 dag	

Bygde- og næringsutvikling

Heiplanen har ingen mål og strategiar til bygde- og næringsutvikling. I handlingsplanen er det sett opp to tiltak. Det eine er å lage regionalplan(ar) for næringsutvikling i utmarka. Dette blir ikkje prioritert i denne fire års perioden. Det er kommunane som har hovudansvaret for å leggje til rette for bygde- og næringsutvikling i kommuneplanlegginga. Heiplanen legg ikkje hindringar i vegen for næringsutvikling i utmarka når kommunen dokumenterer at næringsutviklinga ikkje er i konflikt med arealbruken til villreinen og retningslinene til omsynssonene.

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
Etablere europeisk villreinregion	Departementet har laga ei arbeidsgruppe som skal vurdere om det er mogleg å få til auka verdiskaping i villrein fjella. Arbeidsgruppa skal konkretisera korleis me kan bruka den norske og europeiske villreinhistoria til verdiskaping. Det skal og greiast ut om det er mogleg å få til samhandling mellom handlingsprogramma til alle dei regionale planane for di nasjonale villreinområda. Utgreiinga skal vera ferdig 1 juni 2015		Klima- og miljøverndep artementet. KLD	2015

Status

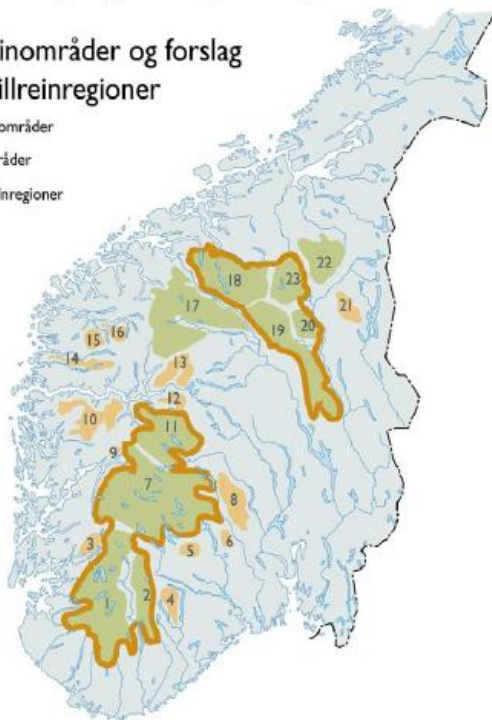
Dei to europeiske villreinregionane vart formelt opna hausten 2017 av statssekretær i Klima- og miljødepartementet, Lars Andreas Lunde. Dei er delt i ein nordleg og i ein sørleg del og omfattar dei 10 nasjonale villreinområda.

Figur 1. Nasjonale villreinområder og forslaget til villreinregioner som fulgte mandatet.

Nasjonale villreinområder og forslag til europeiske villreinregioner

- Nasjonale villreinområder
- Andre villreinområder
- Europeiske villreinregioner

- 1 Setesdal Ryfylke
- 2 Setesdal Austhei
- 3 Skaulen Etnesfjell
- 4 Våmur - Roan
- 5 Brattefjell - Vindeggen
- 6 Blefjell
- 7 Hardangervidda
- 8 Norefjell - Reinsjøfjell
- 9 Oksenhalvøya
- 10 Fjellheimen
- 11 Nordfjella
- 12 Lærdal - Årdal
- 13 Vest - Jotunheimen
- 14 Sunnfjord
- 15 Førdefjella
- 16 Svartebotnen
- 17 Ottadalsområdet
- 18 Snøhetta
- 19 Rondane
- 20 Sørinkletten
- 21 Tolga Østfjell
- 22 Forollhogna
- 23 Knutshe

Kilde: Andersen & Hustad (2004), revidert.

Bakgrunn

Det var prosjektet *Villrein og samfunn* som føreslå å etablere to europeiske villreinregioner. Dette prosjektet ble gjennomført i 2003-2004 av Norsk institutt for naturforskning, NINA, på oppdrag frå Direktoratet for naturforvaltning. Det vart laga ein prosjektrapport, *NINA temahefte 27 Villrein og samfunn – en veiledning til bevaring og bruk av Europas siste villreinfjell*. (Andersen og Hustad, red, 2004). Prosjektet føreslår fem pilarar for forvaltninga og utviklinga av villreinfjella i Norge.

- *Løfte villreinen frå menighet til samfunn*
- *Sterkere fokus på arealforvaltninga*
- *Slutt på bit for bit forvaltninga*
- *Større sammenhengende leveområder for villrein*
- *Tilrettelegge for berekraftig verdiskaping*

Det vart understreka at omsynet til villreinen må innarbeidast som premiss til næringsmessig bruk av villreinfjella, her og reiselivet. *Bevaringa av villreinen trenger ikkje gå på bekostning av mulighetene for å opprettholde og utvikle levende bygder omkring våre villreinfjell*. Tvert imot må det legges til rette for at bevaring av villrein skal kunne virke som en forsterker og kvalitetsbudbringer for verdiskapinga i levende lokalsamfunn. Råda frå *Villrein og samfunn* blei følgt opp i Stortingsmelding nr 26 (2006-2007), *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. *Regjeringa vil sikre villreinens sentrale plass i norsk fjellfauna, gjennom regionale planer og etablering av europeiske og nasjonale villreinområder*. Våren 2007 bestilte Miljøverndepartementet regionale planar for villreinfjella/villreinområda frå

fylkeskommunane. Fylkeskommunane sa ja til bestillinga og alle desse regionale planane, til saman sju, er no vedtatt. Dovrefjell sist i juli 2017.

Våren 2014 oppnemnde Klima- og miljødepartementet for å greie ut om europeiske villreinregionar. *Etableringen av europeiske villreinregioner vil synliggjøre villreinens innvandringshistorie og bestandens genetiske fellestrekk, markere vårt ansvar for villreinen i Europa, samt understreke det helhetsperspektivet som er nødvendig i forvaltningen av villrein over store områder på tvers av fylkes- og kommunegrenser. Samtidig understrekes det at etableringen ikke vil innebære endringer i de arealbruksstrategiene og retningslinjene som er nedfelt i de regionale planene.* (Kjelde: Bestillingsbrevet frå MD til fylkeskommunane, våren 2007)

Mandatet til arbeidsgruppa:

- *Fremme forslag til hvordan man skal etablere europeiske villreinregionar*
- *Utvikle et forslag til en strategi for bred verdiskaping for europeiske villreinregioner, med mål om å skape vekst i reiselivet innenfor bærekraftige rammer. Med bred verdiskaping menes miljømessig, sosial og kulturell og økonomisk verdiskaping som gjensidig er avhengig av hverandre. Arbeidet bør sees i sammenheng med det pågående arbeidet på departementsnivå med Nasjonal strategi for verdiskaping basert på natur- og kulturarven.*
- *Vurdere hvordan presentasjon av villreinens innvandringshistorie og historiske utbredelse i Norge kan utnyttes i denne sammenheng gjennom samarbeid med og/eller oppdrag til relevante kompetansemiljøer*
- *Gi vurderinger og anbefalinger om samhandling med handlingsprogrammene i de regionale planene.*

Rapporten frå arbeidsgruppa, *Europeiske villreinregioner en strategisk satsing på villreinfjellet som ressurs for reiselivet. ØF – rapport 05/2015.* Hans Olav Bråtå (red) blei levert til klima- og miljøminister Tine Sundtoft våren 2015.

Hovudråda i rapporten:

- *Det bør etableres en bred satsing på Villreinfjellet som reiselivsprodukt. Dette blir en viktig del av historien om Norge.*
- *Det etableres to europeiske villreinregioner, en nordlig og en sørlig, som inkluderer de nasjonale villreinområdene og omfatter de berørte kommunene.*
- *Det etableres et eget femårig verdiskapingsprogram for reiselivet; Villreinfjellet som verdiskaper. Det sentrale er å utvikle den brede verdiskapingen via prosjektet som benytter villreinen og villreinfjellet som ressurs for reiselivet*
- *Villreinsentrene blir en ressurs i satsingen på reiseliv i de to europeiske villreinregionene.*

Anbefalinger frå Miljødirektoratet 26. november 2015:

- *De to europeiske villreinregionene etableres som beskrevet i ØF-rapport 5/15 så snart de nødvendige virkemiddelordninger er på plass*

- *Det viktigste virkemiddelet er etablering av programmet Villreinfjellet som verdiskaper som bør omfatte de 61 kommuner i 11 fylker som er omfattet av de regionale planene*
- *Handlingsprogrammene for de regionale planene bør utgjøre en viktig arena for implementering av en strategi for bred verdiskaping knyttet til villreinfjellet.*
- *I områder som omfattes av nasjonalparker og store landskapsvernområder må dette også samordnes godt med forvaltningsplaner og strategier for besøksforvaltning i verneområdene.*

Verdiskapingsprogrammet Villreinfjellet som verdiskapar

Hovudelementet i etableringa av dei to europeiske villreinregionane er igongsetjinga av eit fem årig verdiskapingsprogram *Villreinfjellet som verdiskapar*. Det er Klima- og miljødepartementet ved Miljødirektoratet som forvaltar programmet. Hovudføremålet til programmet er ei brei verdiskaping kor kunnskapsproduksjon og kunnskapsspreiing om villreinen er eit av dei viktigaste tiltaka. Det er førebels sett av 5. millionar. Villreinsentra har rollene som rådgjevarar og rettleiarar for hovudprosjekta. Det vil seie oppfølging av prosjekta, gjennomføring av nettverkssamlingar osv.. Villreinsentra kan og vera ein partnar i prosjekta.

Stiftelsen Norsk villreinsenter ble opprettet i september 2006 og har som hovedformål å fremme bevaring og bærekraftig forvaltning av villreinbestandene og villreinfjellene i Norge. Stiftelsen har to driftsenheter: Norsk villreinsenter Sør på Skinnarbu i Tinn kommune, og Norsk villreinsenter Nord på Hjerkin i Dovre kommune. Hvert av sentrene har sin definerte villreinregion som geografisk ansvarsområde (hhv sør for og nord for Sognefjorden). Kjelde: villrein.no

Hovudmål: *Programmet skal bidra til bred verdiskaping i de europeiske villreinregionene gjennom berekraftig utvikling av reiseliv basert på villreinen og villreinfjellet som ressurs.*

Villreinfjellet som verdiskaper er et nytt program med formål å stimulere til bred verdiskaping knyttet til de ti nasjonale villreinområdene, særlig innrettet mot ulike deler av reiselivet. Programmet skal bidra til en god gjennomføring av de regionale planene, og til å utvikle og spre kunnskap om villreinen og villreinfjellet til ulike målgrupper. Kjelde: Villrein.no

Delmål 1: *Programmet skal vise hvordan villreinfjellet kan bidra til verdiskaping til beste for befolkning, næringsliv, lokalsamfunn og regionen*

Delmål 2: *Programmet skal samspille med og bidra til god gjennomføring av de regionale planen for nasjonale villreinområder.*

Den som skal søke om å bli eier av et hovedprosjekt må ha tilstrekkelig organisatorisk og administrativ kapasitet og kompetanse til å kunne drive et slikt prosjekt. Kommuner, sammenslutninger av flere kommuner, og fylkeskommuner vil bl.a. tilfredsstillere disse kravene. Programmet er geografisk avgrenset til de 61 kommunene som er omfattet av regionale planer. Fylkeskommunene vil være en viktig aktør for samspillet med handlingsprogrammene i de regionale planene. Mindre aktører som reiselivslag, frivillige lag og foreninger, grunneierlag og enkeltpersoner med gode ideer, men som ikke fyller kravene til hovedprosjekteiere, kan eventuelt gå sammen med kommuner eller andre større aktører i en søknad om hovedprosjekt. Prosjektene bør ha samarbeidspartnere som representerer ulike interesser i arbeidet, f. eks fra forvaltning, utdanning, grunneiere og reiseliv. Kjelde: Villrein.no

Delmål 3: *Programmet skal utvikle og spre kunnskap om villreinen og villreinfjellet til ulike målgrupper.*

Desse prosjekta har fått støtte i 2017/2018 – søknadsfrist 1. september 2017

- *Velkommen til villreinfjellet*. Prosjekteigar: Buskerud fylkeskommune
- *Tettare på villreinfjellet*. Prosjekteigar: Nore og Uvdal kommune
- *Villreinfjellet Rondane som verdiskaper*. Prosjekteigar: Oppland fylkeskommune
- *Kunnskap om villrein og villreinfjellet*. Prosjekteigar: Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frajordheiane
- *Villreinløypa*. Prosjekteigar: Gudbrandalsmusea AS.
- *Dovre fjellaksen – samarbeid om formidling*. Prosjekteigar Trøndelag fylkeskommune
- *Forollhogna – det hele fjellet*. Prosjekteigar: Nasjonalparkstyret for Forollhognadne

Informasjon om prosjektet *Kunnskap om villrein og villreinfjellet*. Prosjekteigar: Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frajordheiane

Verneområdestyret i SVR har fått tilskot på inntil 4 millionar kroner frå Miljødirektoratet frå det nasjonale programmet *Villreinfjellet som verdiskapar*. Det er eit vilkår at verneområdestyret klarer å skaffa tilsvarende sum sjølve i form av pengar, eigen arbeidsinnsats og/eller materiell. Verneområdestyret har søkt kommunane som er med i verneområdet om kr. 25.000 kvar årleg i fire år og dei tre fylkeskommunane kvar om kr. 100.000 årleg i fire år. Totalbudsjettet er på 9.6 millionar kroner.

Hovudføremålet med prosjektet er å auka kunnskapane om villreinen og villreinfjellet. Hovudprosjektet er delt i fire delprosjekt kor to av delprosjekta, *Møteplass og Villreinfjellet* og *Sti- og løypeplanar* samsvarar med handlingsprogrammet 2015 – 2018 til Heiplanen. Dei to andre delprosjekta er *Kunnskap om villrein og villreinfjellet til barn og unge* og *Villreinen og kulturarv*. Delprosjektet *Villrein og kulturarv* rettar seg mot reiselivsnæringa og skal bruke kunnskapar om kulturminne og kulturarv knytt til villreinen og villreinfjellet til å utvikla aktivitetar og opplevingar retta mot reiselivsmarknaden.

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
Vurdera om regionalpark er noko for Setesdalsheiane	Arbeidsgruppa som er sett ned av klima- og miljøminister Tine Sundtoft for å greia ut om europeisk villreinregion skal vurdera om regionalpark er aktuelt. Styringsgruppa på studietur 22. – 25. oktober 2010 til England, for å læra meir om regionalpark konseptet. Rapporten frå studieturen ligg på www.heiplanen.no Når rapporten er klar, skal det vurderast om regionalpark er noko for Setesdalsheiane.	50.000	KLD FKane	2016

Status: Det er ikkje gjort noko arbeid på dette anna at regionalpark vart vurdert av arbeidsgruppa som greia ut om etableringa av europeiske villreinregionar.

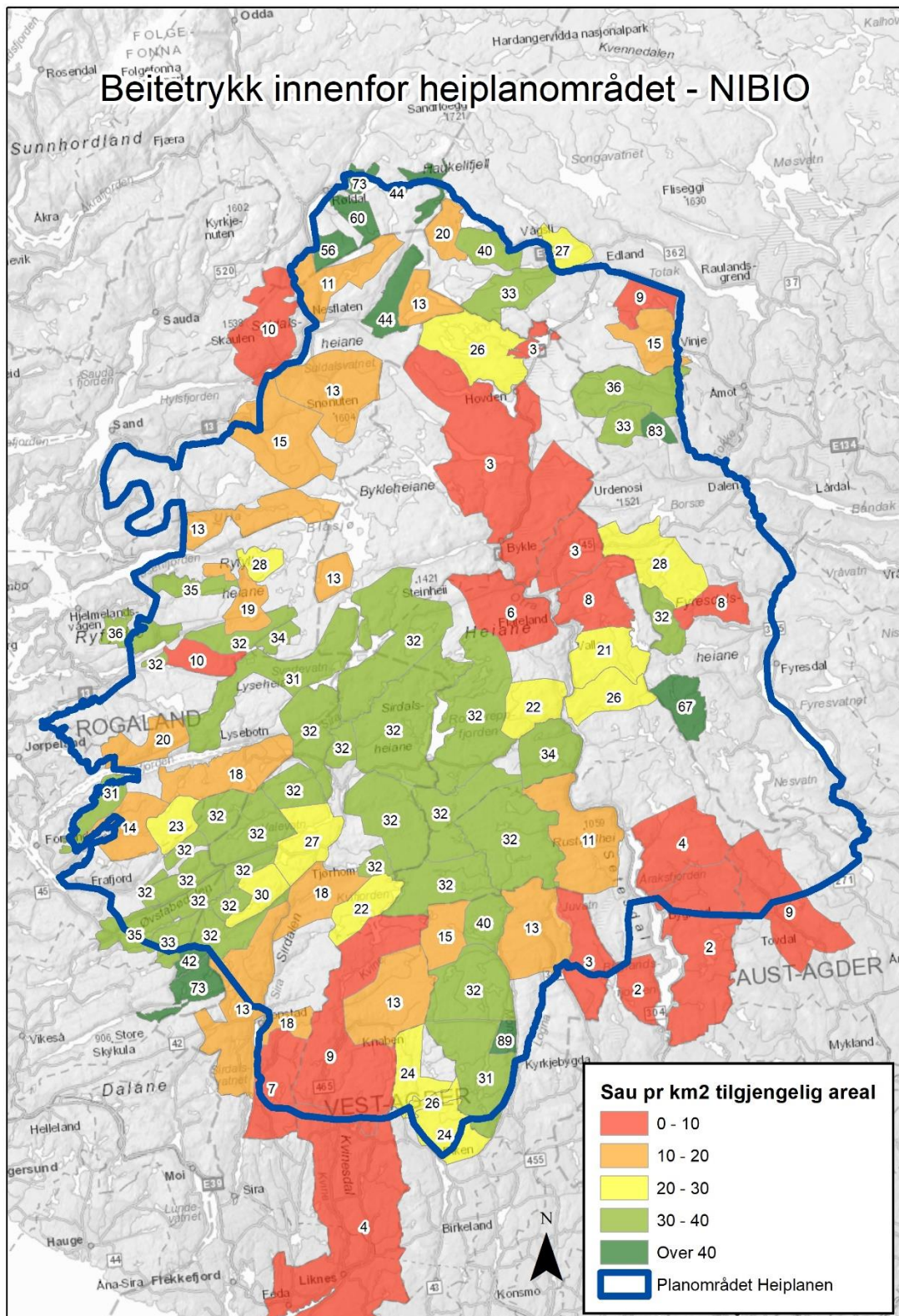

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
Beitebruk i heile heia.	<p>Dette heng saman med forvaltingsplanen til SVR som ynskjer aktiv beitebruk i heia. Føremålet er å leggje til rette for auka og god beitebruk. Det heng saman med målet om levande bygder og lokalsamfunn. innovasjonsdialog med saueneringa og forskinga for å drøfte kva som kan gjerast for å få til ein aktiv og berekraftig beitebruk i heile heia.</p>	30.00	FKane	2016

Det er ikkje gjort noko arbeid og ikkje brukt pengar på dette tiltaket.

Status beiting i heia

Kvar beitar sauen i Heiplanområdet: Data om beitebruk finnast på Norsk institutt for bioøkonomi, NIBIO, si heimeside. Norsk Institutt for skog og landskap (gjekk inn i NIBIO i 201?), har sidan 2002 hatt ansvaret for å drifte informasjonssystem for beitebruk i utmark (IBU). Dette er ei internettside som viser kartfesting av beitelag organisert gjennom stønadsordninga organisert beitebruk. Ved sida av beitelagsgrenser blir det vist kor mange dyr som er sleppt og kor mange som er tapt.

Kor mange sau beitar i Heiplanområdet og blir det færre eller fleire sauer i heia?

Kunnskapsbasert planlegging og utvikling

Mål, Produsera kunnskap som medverkar til ei heilskapleg arealforvaltning.

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
GPS prosjektet 2013 - 2017. Villreinprosjekt i Setesdal Ryfylke villreinområde	Mål: Auka villreinen sin bruk av villreinområdet og då særleg i sørlege og vestlege delar av heia. Oppfølging av avslutta GPS prosjekt 2006 - 2010. Tema: Bestandsforvaltning og auka tettleik av villrein i sørområdet. Korleis auka trekkaktiviteten nord- søtr og aust – vest? Kva rolle spelar vegane over Brokke-Suleskard og mellom Setesdal-Ryfylkeheiane og naboområda Hardangervidda og Setesdal Austhei Ferdsl i Setesdal Ryfylke, konflikt med villrein og avbøtande tiltak.	Eigen finansiering med mange partar	FM Vest-Agder Fagleg: NINA	2013- 2017

Status: Delar av prosjektet blir vidareført i Ren/Rein prosjektet – Renewable Reindeer

<https://www.nina.no/english/Research/Projects/Renewable-Reindeer>

I staden for å testa ut i felt kva rolle stenging av vegar og turistløyper spelar for villreinen blir det laga modellar som blir analysert med bruk av GIS system.

Eit overordna mål for GPS prosjektet 2013 – 2017 er å få villreinen til å bruka ein større del av heiområdet og prosjektet har sidan starten hatt tre ulike arbeidsgrupper som har jobba med:

Bestandsforvaltning

Brokke- Suleskarvegen

Blåsjø-Svartevassmagasinet og Store Urar.

Arbeidsgruppene oppsummerer arbeidet med tilrådingar til forskarane om kva avbøtande tiltak for reinen ein ynskjer å få modellert potensielle effektar av, og i kva rekkjefølgje ein ynskjer dei prioritert.

Oppsummering

Det kjem ein prosjektrapport i løpet av 2019.

Varslingsrutiner

Mål: *Unngå konflikter mellom villreinen, ferdsel og aktivitetar*

Tiltak	Skildring	Økonomi	Initiativ/hovudansvar	Tid
	<i>Det skal etablerast rutiner der aktuelle organ løpende varsler kommunene og ansvarlig instans for løypekjøring når reinen nærmer seg områder med oppkjørte skiløyper. Løypekjøringen skal stanse ved fare for konflikt. Kjelde: Heiplanen</i>	Eigen innsats	Kommunane	

Status: Det er laga varslingsrutiner for Bykle kommune. Det er gjort i samband med Adaptiv løypekjøring prosjektet. Dette prosjektet er ein del av prosjektet Kunnskapsformidling om villrein og villreinfjell. Desse skal testast i prosjektperioden og vil vera eit godt grunnlag for meir generelle rutinar.

15. august 2019

Arkivsak-dok. 19/06876-4
Saksbehandler Bjørg Hellem

Saksgang
Fylkesutvalget

Møtedato Saknr
03.09.2019

**SETESDAL VESTHEI, RYFYLKEHEIANE OG SETESDAL AUSTHEI
(HEIPLANEN) - FORSLAG TIL REVIDERT HANDLINGSPROGRAM
2020-2024**

Fylkesrådmannens forslag til vedtak

Forslag til handlingsprogram 2020 – 2024 til Heiplanen vert sendt på høyring med høyringsfrist 15. oktober 2019

Vedlegg

Forslag til handlingsprogram 20-2024, Heiplanen
Status og vurderingar av gjennomføring av handlingsprogrammet 2015-2018 til Heiplanen

Sammendrag

Det er forslag om å revidera handlingsprogrammet til Regionalplan for Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei, korta til Heiplanen. Det er gjort ei vurdering av gjennomføringa av handlingsprogrammet 2015 – 2018. Vurderinga ligg med som vedlegg. Det er utarbeida eit forslag til handlingsprogram for perioden 2020 – 2024. Handlingsprogrammet skal på ei høyring før det blir endeleg godkjend av fylkestinga.

Saksopplysninger

Sakframlegget er likt for dei fem fylkeskommunane, Hordaland, Rogaland, Telemark, Vest-Agder- og Aust-Agder.

Regionalplan for Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei, kalla Heiplanen, blei endeleg vedtatt og godkjend i fylkestinga i Rogaland, Hordaland, Vest-Agder, Aust-Agder og Telemark våren 2012. Miljøverndepartementet stadfesta planen i brev dagsett 14. juni 2013. Planområdet omfattar 18 kommunar og fem fylkeskommunar. Frå 1. januar 2020 fire fylkeskommunar. I Vest-Agder er kommunane Sirdal, Kvinesdal, Hægebostad og Åseral med i planen. Desse heiane er eit av ni prioriterte villrein fjell i Noreg. Intensjonen med planen er å ivareta samanhengande leveområde for villreinen samstundes som kommunane legg til rette for samfunns- og næringsutvikling i kommuneplanane.

Meir informasjon om Heiplanen er her: <https://www.vaf.no/media/5097065/heiplanen-trykk-200514.pdf>

Forslag til handlingsprogram for perioden 2015 – 2018 blei godkjend av fylkestinga i 2015.

Vedtak:

- 1. Aust-Agder/Vest-Agder/Telemark/Rogaland/Hordaland fylkeskommune anbefaler at utdisponerte midler til gjennomføring av Heiplanarbeidet kr. 800 350 disponeres til gjennomføring av Heiplanens handlingsprogram.*
- 2. Aust-Agder fylkeskommune er i henhold til planen koordinerende fylkeskommune, og påtar seg ansvaret for forvaltningen av midlene som avsettes til gjennomføring av handlingsprogrammet. Heiplanens arbeidsutvalg gis myndighet til å disponere midlene i henhold til gjeldende handlingsprogram for Heiplanen. Midlene skal disponeres over flere år.*

Utarbeiding av forslag til nytt handlingsprogram

Forslaget er basert på vurderingsrapporten som gir status i gjennomføringa av handlingsprogrammet 2015 – 2018 og innspel og idear frå ein arbeidsverkstad i januar 2019 med eit mangfald av aktørar. Ideane og innspela frå arbeidsverkstaden er foredda av fagfolk i fylkeskommunane til eit forslag til handlingsprogram 2020 – 2024. Forslag til revidert handlingsprogram har større søkelys på bygde- og næringsutvikling enn handlingsprogrammet 2015 – 2018.

Forslag til handlingsprogram 2020 – 2024

Forslag til handlingsprogram 2020 – 2024 har dei same satsingsområda unntatt *Varslingsrutiner*, som i handlingsprogrammet 2015 – 2018. Satsingsområdet

Varslingsrutiner er tatt ut sidan det er ein del av forsøket med adaptiv løypeforvaltning i Bykle kommune. Satsingsområda er forankra i Heiplanen. Dette er satsingsområda:

- Heilskapleg arealforvaltning
- Kommunal planoppfølging
- Bygde- og næringsutvikling
- Kunnskapsbasert planlegging og prosjekt

Forslaget til handlingsprogram er konkretisert med forslag til tiltak, økonomi og kven som har ansvaret for å setja gong tiltaka under kvart av satsingsområda. Fleire av tiltaka er tenkt som samarbeidsprosjekt og forprosjekt.

Det som står att per 1. juli 2019, er kr 663.543 til gjennomføring av handlingsprogrammet. Det er Aust-Agder fylkeskommune, frå 1. januar 2020 Agder fylkeskommune, som forvaltar desse midlane, jf vedtaket då handlingsprogrammet 2015 – 2018 vart godkjend. Kva som krevjast av økonomiske ressursar og arbeidsressursar til gjennomføring av handlingsprogrammet, blir vurdert og greia ut når handlingsprogrammet 2020 – 2024 skal godkjennast av fylkestinga etter høyringa. Gjennomføring av handlingsprogrammet krev at ressursane til gjennomføring vert integrert i økonomi- og budsjettplanlegginga til fylkeskommunane.

Økonomiske konsekvenser

Fylkeskommunane har kr 663.543 til gjennomføring av handlingsprogrammet 2020-2024. I tillegg må enkeltprosjekt finansieres etter søknad.

Konklusjon

Forslag til handlingsprogram for Heiplanen 2020-2024 er ei god oppfølging av Heiplanen, og fylkesrådmannen rådar fylkesutvalet til å godkjenne at forslag til handlingsprogram for Heiplanen 2020-2024 vert sendt på høyring.

Kristiansand, 15. august 2019

Kristin Tofte Andresen
Fylkesrådmann

Kenneth Andresen
regionalsjef

Saksprotokoll

Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane - Forslag til revidert handlingsprogram

---

Arkivsak-dok. 19/06876
Saksbehandler Bjørg Hellem

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Fylkesutvalget	03.09.2019	69/19

Fylkesrådmannens forslag til vedtak

Forslag til handlingsprogram 2020 – 2024 til Heiplanen vert sendt på høyring med høyringsfrist 15. oktober 2019

Fylkesutvalget har behandlet saken i møte 03.09.2019 sak 69/19

Votering

Fylkesrådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Fylkesutvalgets vedtak

Forslag til handlingsprogram 2020 – 2024 til Heiplanen vert sendt på høyring med høyringsfrist 15. oktober 2019

ST 6/20 Eventuelt